

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA MARIUSZ LEWANDOWSKI przeciwko POLSCE

(Skarga nr 66484/09)

WYROK

STRASBURG

3 lipca 2012

Niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 § 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Mariusz Lewandowski przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

David Thór Björgvinsson, *Przewodniczący*,

Lech Garlicki,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Zdravka Kalaydjieva,

Vincent A. De Gaetano, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Kancierz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 czerwca 2012,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 66484/09) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, wniesionej w dniu 30 listopada 2009 roku do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (“Konwencja”) przez obywatela polskiego, Pana Mariusza Lewandowskiego (“skarżący”).

2. Rząd polski (“Rząd”) był reprezentowany przez swojego Pełnomocnika, Pana J. Wołosiewiczza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucił, że w postępowaniu, w którym sąd wymierzył mu karę umieszczenia w celi izolacyjnej, jego sprawa nie została rozpatrzona przez bezstronny sąd. Nadto podniósł zarzut, że zostało naruszone jego prawo do wolności wyrażania opinii.

4. Dnia 10 stycznia 2011 roku skarga została zakomunikowana Rządowi. Zdecydowano również o łącznym rozpatrzeniu dopuszczalności i meritum skargi (Artykuł 29 § 1).

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Skarżący urodził się w 1966 roku i mieszka w Elblągu.

6. W 2009 roku skarżący odbywał karę pozbawienia wolności. Dnia 8 marca 2009 roku złożył wniosek o udzielenie przerwy w wykonaniu kary.

7. W dniu 8 czerwca 2009 roku sędzia penitencjarny E.O. odrzucił jego wniosek.

8. W dniu 18 czerwca 2009 roku skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie. W swoim zażaleniu skarżący powołał się na punkt postanowienia, w którym sędzia odniósł się do sytuacji jego żony zamiast do jego matki. Odnosna część zażalenia skarżącego brzmi następująco:

“W odniesieniu do strony 3 uzasadnienia postanowienia twierdzę, że E.O. musiał sporządzić je pod wpływem środków odurzających, na przykład alkoholu czy narkotyków. (...) Jego zdolności umysłowe były ograniczone, wobec czego wnoszę do Sądu Apelacyjnego o zbadanie zdolności tego sędziego do orzekania w sprawach.”

9. Dnia 24 czerwca 2009 roku jego zażalenie zostało odrzucone z powodu niedotrzymania właściwego terminu do jego wniesienia.

10. Dnia 26 czerwca 2009 roku sędzia E.O., powołując się na art. 49 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: ustawa o sądach), wydał postanowienie nakładające na skarżącego umieszczenie w celi izolacyjnej na okres 28 dni jako karę za jego oskarżenia zawarte w zażaleniu.

11. W dniu 28 czerwca 2009 roku skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie, zarzucając, że sędzia nie był bezstronny. Stwierdził, że został ukarany za korzystanie z prawa do wolności wyrażania opinii i zwrócił się do sądu o wstrzymanie wykonania kary do czasu rozpatrzenia jego zażalenia.

12. W tym samym dniu skarżący wniósł kolejne zażalenie na postanowienie sądu z dnia 24 czerwca 2009 roku o odrzuceniu jego zażalenia. Stwierdził, że postanowienie z dnia 8 czerwca 2009 roku wraz z uzasadnieniem zostało mu doręczone zbyt późno, wobec czego siedmiodniowy termin na wniesienie zażalenia powinien biec od dnia doręczenia mu tego postanowienia.

13. Dnia 9 lipca 2009 roku sędzia E.O. odmówił wstrzymania wykonania postanowienia o umieszczeniu skarżącego w celi izolacyjnej.

14. W dniu 22 lipca 2009 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku uchylił postanowienie z dnia 26 czerwca 2009 roku, stwierdzając, że było ono niezgodne z prawem. Sąd zauważył, że artykuł 49 ustawy o sądach przyznaje sędziemu uprawnienie do niezwłocznego zastosowania środków niezbędnych do zapewnienia niezakłóconego przebiegu przesłuchania w sądzie, w tym uprawnienie do niezwłocznego wymierzenia kary pozbawienia wolności jako kary porządkowej za znieważenie sądu lub zakłócanie porządku czynności sądowych. Jednakże orzecznictwo Sądu Najwyższego, wyrażone w uchwale przyjętej w składzie siedmiu sędziów tego sądu, jasno wskazuje, że tych uprawnień nie można zastosować w sytuacji, gdy znieważające lub pogardliwe stwierdzenia o sędzim lub sądzie zostały poczynione na piśmie, w innym kontekście niż utrzymanie porządku na sali sądowej. Nadto Sąd Apelacyjny zauważył, że skarżący odbył już karę umieszczenia w celi izolacyjnej wymierzoną zakwestionowanym postanowieniem.

15. Sąd Apelacyjny zauważył mimochodem, że istnieje spór w doktrynie odnośnie zakresu uprawnień sędziego w stosowaniu artykułu 49 ustawy o sądach. Niektórzy przedstawiciele doktryny są zdania, że przepis ten może być zastosowany również do innych okoliczności niż przesłuchanie lub posiedzenie w sali sądowej.

16. Tego samego dnia Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie z dnia 24 czerwca 2009 roku, stwierdzając, że nie ulegało wątpliwości, iż skarżący wniósł zażalenie na odmowę udzielenia przerwy w wykonaniu kary po upływie siedmiodniowego terminu, który na podstawie właściwych przepisów prawa procesowego zaczął biec od dnia, w którym sąd ogłosił postanowienie skarżącemu.

17. Później skarżący wielokrotnie skarżył się na zachowanie sędziego E.O. i zażądał wyłączenia go ze składu sądu penitencjarnego, rozpatrującego jego sprawę w przyszłości.

18. W odpowiedzi z dnia 19 sierpnia 2009 roku Prezes Sądu Okręgowego w Elblągu stwierdził, że sędzia E.O. poczuł się urażony zarzutami zawartymi w pismach skarżącego i planuje wszczęcie przeciwko niemu postępowania karnego o zniesławienie, karalne na podstawie Artykułu 212 Kodeksu Karnego.

19. W odpowiedzi z dnia 29 września 2009 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, że nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu. Prawdą było, że początkowo w jednym z punktów postanowienia sędzia błędnie odniósł się do nieistniejącej "żony" skarżącego zamiast do jego matki, na której sytuację skarżący powołał się w swoim wniosku, jednak to nie wystarczy do prowadzenia przeciwko niemu postępowania dyscyplinarnego.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

20. Artykuł 49 § 1 ustawy z 2001 roku - Prawo o ustroju sądów powszechnych brzmi:

“W razie naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi (...) sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do wysokości dwukrotnego najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników lub karą pozbawienia wolności do siedmiu dni; osobie pozbawionej wolności, w tym także tymczasowo aresztowanej, można wymierzyć karę przewidzianą w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności albo w przepisach o wykonywaniu tymczasowego aresztowania.”

Artykuł 142 § 1 Kodeksu Karnego Wykonawczego stanowi, że kara umieszczenia w celi izolacyjnej może być wymierzona skazanemu maksymalnie na okres do 28 dni.

21. Artykuł 417 § 1 Kodeksu Cywilnego stanowi:

“Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.”

22. W wyroku z dnia 24 czerwca 2010 roku (sygn. akt IV CNP 114/09) Sąd Najwyższy stwierdził:

“Niezgoda orzeczenia z prawem, powodująca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, musi polegać na oczywistej obrazie prawa. Orzeczenie wydane na podstawie wyboru jednej z możliwych interpretacji odpowiednich przepisów prawa nie może być uznane za bezprawne [dla celów Artykułu 417 Kodeksu Cywilnego], nawet jeśli taka interpretacja okazała się następnie nieprawidłowa. Niezgoda orzeczenia z prawem musi być spowodowana jedynie oczywistymi błędami popełnionymi przez sąd, spowodowanymi rażącym naruszeniem reguł wykładni lub stosowania prawa. (...) Stąd niezgoda z prawem, powodująca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, musi mieć kwalifikowany, zasadniczy i oczywisty charakter: jedynie w takich sprawach można uznać, że sąd działał niezgodnie z prawem (...).”

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 ust. 1 KONWENCJI

23. Skarżący utrzymywał, że jego sprawa nie została rozpatrzona przez bezstronny sąd w rozumieniu Artykułu 6 ust. 1 Konwencji, który w odnośnym zakresie stanowi:

“Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy (...) przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu (...) o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.”

A. Dopuszczalność

24. Rząd był zdania, że Artykuł 6 ust. 1 Konwencji nie ma zastosowania do postępowania dotyczącego nałożenia na skarżącego kary umieszczenia w celi izolacyjnej. Niniejszy przepis nie ma zastosowania do postępowania ubocznego, podjętego w trakcie postępowania karnego dotyczącego ustalenia zarzutów w sprawie karnej, nawet jeśli zostały określone w nim ważne kwestie proceduralne. Takie postępowanie nie odnosiło się do meritum sprawy karnej przeciwko skarżącemu. W konsekwencji nie dotyczyło ustalenia stawianych mu zarzutów karnych. Gwarancje proceduralne przewidziane w Artykule 6 Konwencji co do zasady nie mają zastosowania do różnych środków przygotowawczych, takich jak areszt czy przesłuchanie podejrzanego, które mogą być podjęte w ramach śledztwa

przed postawieniem zarzutów karnych (*Escoubet przeciwko Belgii* [Wielka Izba], nr 26780/95, § 34, ECHR 1999-VII).

25. W niniejszej sprawie postępowanie, w którym sędzia E.O., działając jako jednoosobowy sąd penitencjarny, na podstawie przepisów ustawy o ustroju sądów powszechnych w zakresie obrazy sądu, wymierzył skarżącemu karę dwudziestu ośmiu dni w celi izolacyjnej, należy traktować jako odrębne od głównego postępowania dotyczącego wykonywania przez skarżącego kary pozbawienia wolności. Postępowanie w niniejszej sprawie nie dotyczyło rozpoznania istoty kwestii pojawiających się w związku z wykonywaniem kary.

26. Skarżący nie zgodził się z tym. Był zdania, że postępowanie, w którym zostały zagrożone takie podstawowe prawa jak wolność osobista i wolność wyrażania opinii, nie może być uznane za nie objęte gwarancjami proceduralnymi z Artykułu 6 Konwencji.

27. Trybunał przypomina, że kryteria stosowania Artykułu 6 w sprawach karnych zostały już wcześniej ustalone w jego orzecznictwie w następujący sposób: (a) krajowa kwalifikacja czynu zagrożonego karą; (b) charakter czynu zagrożonego karą; oraz (c) stopień dotkliwości kary, na którą naraziła się dana osoba (zob. między innymi licznymi orzeczeniami, *Engel i inni przeciwko Holandii*, 8 czerwca 1976, §§ 82-83, Seria A nr 22, oraz *Öztürk przeciwko Niemcom*, 21 lutego 1984, §§ 48-50, Seria A nr 73). Drugie i trzecie kryterium są alternatywne i nie muszą być spełnione łącznie. Wystarczy, że dany czyn z samego swego charakteru został uznany za przestępstwo lub nakłada na sprawcę obowiązek wykonania kary, która przez swój charakter i stopień dotkliwości należy do ogólnej sfery karnej. Nie wyklucza to łącznego podejścia w przypadku, gdy odrębna analiza każdego kryterium nie prowadzi do jasnego wniosku w zakresie istnienia oskarżenia w sprawie karnej (zob. *Ezeh i Connors przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], nr 39665/98 i 40086/98, §§ 82-86, ECHR 2003-X). Nadto zauważono, że Trybunał utrzymywał, że Artykuł 6 Konwencji w sprawach karnych odnosi się w pełni do postępowania dotyczącego obrazy sądu w kontekście postępowania karnego (zob. *Kyprianou przeciwko Cyprowi* [Wielka Izba], nr 73797/01, § 61, ECHR 2005-XIII).

28. Odnosząc się do pierwszego kryterium, obraza sądu została zdefiniowana w przepisach ustawy, o której mowa wyżej, które upoważniają sędziów do podejmowania środków w celu utrzymania porządku podczas postępowania sądowego. W prawie krajowym nie została ona sklasyfikowana jako przestępstwo karne. Nie jest to jednak decydujące (zob. *Campbell i Fell przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 28 czerwca 1984, § 68, Seria A nr 80). Nie można wykluczyć, że nałożenie kary umieszczenia w celi izolacyjnej, na więźnia odbywającego karę pozbawienia wolności tak, jak skarżący, za naruszenie wewnętrznego regulaminu więziennego w celu utrzymania dyscypliny więziennej może

być uznane za środek *stricte* dyscyplinujący, a zatem poza zakresem Artykułu 6 (zob. *Štitić przeciwko Chorwacji*, nr 29660/03, § 61, 8 listopada 2007). Jednakże w niniejszej sprawie kara nałożona na skarżącego nie miała związku z utrzymaniem dyscypliny i porządku w zakładzie karnym. Poza tym kara została wymierzona skarżącemu na podstawie ustawy o ustroju sądach powszechnych, czyli prawa powszechnie obowiązującego.

29. Co do charakteru danego czynu zagrożonego karą, Trybunał zauważa, że obraza sądu może być dokonana przez jakąkolwiek osobę uczestniczącą w postępowaniu sądowym. Nadto, za obrazę sądu, karalną na podstawie ustawy o ustroju sądów powszechnych, sprawca podlega karze, która spełnia funkcje represyjne i prewencyjne (zob. *Ezeh i Connors przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], przytoczone powyżej, § 104, ECHR 2003-X; *Anghel przeciwko Rumunii*, nr 28183/03, § 51, 4 października 2007).

30. Co się zaś tyczy stopnia dotkliwości środka, w swoim orzecznictwie Trybunał ustala go w odniesieniu do maksymalnej potencjalnej kary, jaką przewiduje właściwe prawo. W niniejszej sprawie maksymalna możliwa kara wynosiła dwadzieścia osiem dni umieszczenia w celi izolacyjnej (zob. paragraf 20 powyżej). Trybunałowi nie pozostaje nic innego, jak uznać taką karę za surową (porównaj dla kontrastu *Štitić przeciwko Chorwacji*, przytoczona powyżej, § 61, gdzie nałożona kara polegała na ograniczeniu skarżącemu swobodnego poruszania się wewnątrz więzienia i kontaktu ze światem zewnętrznym na okres trzech miesięcy; zob. również *Žugić przeciwko Chorwacji*, nr 3699/08, § 68, 31 maja 2011). Ponadto Trybunał przywiązuje szczególną wagę do faktu, że w niniejszej sprawie nałożona na skarżącego kara umieszczenia w celi izolacyjnej była maksymalną karą, jaką można było wymierzyć.

31. Wobec powyższego wymogi Artykułu 6 Konwencji pod względem zasadności oskarżenia oraz prawa do obrony dla każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą znajdują pełne zastosowanie w niniejszej sprawie (zob. również *Kyprianou przeciwko Cyprowi* [Wielka Izba], nr 73797/01, § 61, ECHR 2005-XIII).

32. Trybunał odnotowuje, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 § 3 (a) Konwencji. Nadto zauważa, że nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. Musi być zatem uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Twierdzenia stron

33. Rząd zapewniał, że sąd prowadzący postępowanie zachował bezstronność. Postanowienie o zastosowaniu kary umieszczenia w celi izolacyjnej na okres dwudziestu ośmiu dni zostało podjęte przez sąd

zasiadający w składzie jednego sędziego zawodowego. Sąd ten został ustanowiony w takim składzie zgodnie ze standardami określonymi przez orzecznictwo Trybunału. Sędzia został mianowany na stałe, nie był obiektem nacisków z zewnątrz, w tym wszelkich wytycznych pochodzących od władzy wykonawczej, był niezależny i odpowiadał zarówno obiektywnemu, jak i subiektywnemu testowi bezstronności. Nic nie wskazywało na to, że sędzia był uprzedzony w stosunku do skarżącego lub wrogo nastawiony wobec niego albo że miał interes w rozstrzygnięciu sprawy w jakiś konkretny sposób.

34. Skarżący wyraził pogląd, że przy rozpatrywaniu kwestii obrazu sądu sąd nie zachował bezstronności. Charakter postępowania uzasadniał, że gwarancje proceduralne z Artykułu 6 powinny być zastosowane ze szczególną starannością, chociażby ze względu na fakt, że doprowadziło to do wydania postanowienia, które było natychmiast wykonalne, a wniesione na nie zażalenie nie wstrzymywało jego wykonania.

35. W opinii skarżącego zażalenie na postanowienie o obrazie sądu powinno wywoływać skutek wstrzymujący wykonanie postanowienia. W momencie, w którym organ zostaje poinformowany o tym, że strona zamierza wnieść zażalenie na takie postanowienie, powinien być zobowiązany do wstrzymania wykonania kary. W niniejszej sprawie skarżący wniósł zażalenie na postanowienie, jednakże zostało ono wykonane jeszcze zanim zażalenie zostało rozpoznane. To nie do przyjęcia, aby dostępny dla niego środek odwoławczy był w taki sposób pozbawiony jakiegokolwiek praktycznego znaczenia.

36. Ponadto skarżący stwierdził, że w aspekcie postanowienia, które zostało podjęte przez sędziego w składzie jednoosobowym, sędziego znieważonego przez stronę nie można zasadnie uważać za bezstronnego wobec takiej strony w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności za obrazę, jeżeli on lub ona jest następnie powołany do rozstrzygnięcia tej kwestii, ponownie działając w składzie jednoosobowym. Powołał się na fakt, że sędzia E.O. wymierzył mu najbardziej dotkliwą z możliwych kar.

37. Skarżący powołał się na wyroki Trybunału w sprawach *Schwarzenberger przeciwko Niemcom*, nr 75737/01, 10 sierpnia 2006, oraz *Kyprianou przeciwko Cyprowi* [Wielka Izba], nr 73797/01, ECHR 2005-XIII.

38. Nadto skarżący podkreślił, że zwrócił się do sądu o wstrzymanie wykonania postanowienia nakładającego na niego karę dwudziestu ośmiu dni umieszczenia w celi izolacyjnej. Ten wniosek został oddalony przez sędziego E.O., który wydał zakwestionowane postanowienie. Ta odmowa również uwydatniła brak bezstronności ze strony sędziego. Był on w pełni świadomy, że jego postanowienie zostało zaskarżone, jednak zdecydował się nie uwzględniać wniosku skarżącego. Skarżący przekonywał, że wykonanie postanowienia powinno zostać wstrzymane.

39. Skarżący odniósł się do pisma Prezesa Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 19 sierpnia 2009 roku (zob. paragraf 18 powyżej), w którym prezes stwierdził, że sędzia E.O. poczuł się urażony i rozważał wszczęcie przeciwko skarżącemu postępowania o zniesławienie. To w opinii skarżącego uzasadnia wniosek, że osobiste odczucia sędziego w stosunku do niego były takie, że mogły negatywnie wpłynąć na jego bezstronność.

40. Skarżący stwierdził, że sędzia E.O. zarówno obiektywnie, jak i subiektywnie nie był bezstronny.

2. Ogólne zasady

41. Trybunał przypomina, że w demokratycznym społeczeństwie podstawowe znaczenie ma to, aby sądy wzbudzały zaufanie społeczeństwa. W tym celu Artykuł 6 wymaga, aby sądy objęte jego zakresem były bezstronne. Bezstronność oznacza zazwyczaj brak uprzedzeń lub stronniczości, a jej istnienie lub brak może być sprawdzane na różne sposoby. Stąd Trybunał wyróżnił podejście subiektywne - czyli dążenie do ustalenia osobistych przekonań lub interesu danego sędziego w konkretnej sprawie - oraz podejście obiektywne - czyli ustalenie, czy on lub ona zapewnia wystarczające gwarancje, aby wykluczyć wszelkie uzasadnione wątpliwości w tym zakresie (zob. *Piersack przeciwko Belgii*, 1 października 1982, § 30, Seria A nr 53, oraz *Grievies przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], nr 57067/00, § 69, ECHR 2003-XII (fragmenty)).

42. Stosując test subiektywny, Trybunał konsekwentnie przyjmuje, że należy domniemywać osobistą bezstronność sędziego, dopóki nie będzie dowodu przeciwnego (zob. *Hauschildt przeciwko Danii*, 24 maja 1989, § 47, Seria A nr 154). Jeśli chodzi o rodzaj wymaganego dowodu, Trybunał przykładowo stara się ustalić, czy sędzia okazywał wrogość lub złą wolę albo działając z powodów osobistych spowodował przydzielenie sprawy jemu (zob. *De Cubber przeciwko Belgii*, 26 października 1984, § 25, Seria A nr 86). Zasada, zgodnie z którą domniemywa się, że sąd jest wolny od osobistych uprzedzeń lub stronniczości, jest ugruntowana w orzecznictwie Trybunału (zob. przykładowo *Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii*, 23 czerwca 1981, § 58, Seria A nr 43).

43. Chociaż w niektórych sprawach dostarczenie dowodów na obalenie domniemania może być trudne, należy pamiętać, że dodatkowo ważną gwarancję zapewnia wymóg obiektywnej bezstronności (zob. *Pullar przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 10 czerwca 1996, § 32, *Raporty Wyroków i Decyzji* 1996-III).

44. Co się zaś tyczy drugiego testu, kiedy stosuje się go do organu orzekającego kolegialnie, oznacza to konieczność ustalenia, czy zupełnie niezależnie od osobistego zachowania któregośkolwiek z członków tego organu, istnieją sprawdzalne fakty, które mogłyby budzić wątpliwości co do jego bezstronności. W związku z tym nawet pozory mogą mieć pewne znaczenie (zob. *Castillo Algar przeciwko Hiszpanii*, 28 października 1998,

§ 45, *Raporty* 1998-VIII; *Morel przeciwko Francji*, nr 34130/96, § 42, ECHR 2000-VI; oraz *Kyprianou*, przytoczony powyżej, § 118). W procesie podejmowania decyzji w zakresie tego, czy w danym przypadku istnieje uzasadniony powód, by obawiać się, że konkretny organ nie jest bezstronny, punkt widzenia tych, którzy tak twierdzą, jest ważny, ale nie decydujący. Decydujące jest to, czy obawę można uznać za obiektywnie uzasadnioną (zob. *Ferrantelli i Santangelo przeciwko Włochom*, 7 sierpnia 1996, § 58, *Raporty* 1996-III, oraz *Wettstein przeciwko Szwajcarii*, nr 33958/96, § 44, ECHR 2000-XII).

3. Zastosowanie zasad do okoliczności sprawy

45. Wracając do okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał zauważa, że postanowienie nakładające na skarżącego karę umieszczenia w celi izolacyjnej było spowodowane krytyką dotyczącą postanowienia wydanego przez sędziego w sprawie skarżącego. Dany sędzia był obiektem krytyki skarżącego, który kwestionował jego zdolność do wydania rozsądnego orzeczenia.

46. Podobnie jak skład orzekający zakwestionowany przez skarżącego w sprawie *Kyprianou*, w niniejszej sprawie urażony sędzia wydał postanowienie nakładające na skarżącego karę umieszczenia w celi izolacyjnej. Nie zostało wszczęte żadne osobne postępowanie przed innym składem, który miałby zdecydować o odpowiedzialności skarżącego, a w którym skarżący mógłby przedstawić argumenty na swoją obronę, w tym uzasadnienie, o ile takowe istniało, dla wyrażen, którymi się posłużył. Sędzia w prosty sposób i doraźnie podjął decyzję zaraz po tym, gdy otrzymał zażalenie skarżącego. Skarżący nie miał żadnej możliwości, aby ustosunkować się do poczynionych ustaleń lub przedstawić swoje wyjaśnienia i prośby w tym zakresie.

47. Fakt, że sędzia, którego skrytykował skarżący, rozstrzygał w składzie jednego sędziego o tym, czy krytyka jego osoby stanowiła obrazę sądu i czy ukarać skarżącego, musi mieć wpływ na charakterystykę rodzaju kwestionowanej stronniczości. W swoim orzecznictwie Trybunał spotkał się już z trudnościami w ustaleniu naruszenia Artykułu 6 z powodu subiektywnej stronniczości i z tego powodu, w zdecydowanej większości spraw podnoszących kwestię bezstronności, skupia się na teście obiektywnym. Jednakże nie ma ostrego podziału między tymi dwoma pojęciami, ponieważ zachowanie sędziego może nie tylko powodować obiektywne wątpliwości co do bezstronności z punktu widzenia zewnętrznego obserwatora (test obiektywny), ale może prowadzić także do kwestii jego lub jej osobistych przekonań (test subiektywny) (zob. *Kyprianou*, przytoczony powyżej, § 119). Nadto Trybunał odnotowuje, że w swoim piśmie do skarżącego Prezes Sądu Okręgowego w Elblągu stwierdził, że sędzia E.O. poczuł się urażony zarzutami poczynionymi w piśmie skarżącego i planował wszczęcie przeciwko skarżącemu

postępowania karnego o zniesławienie, karalne na podstawie Artykułu 212 Kodeksu Karnego. W takich okolicznościach, biorąc pod uwagę, że sędzia rozstrzygnął sprawę dotyczącą krytyki skierowanej osobiście przeciwko niemu samemu, brak ostrego podziału jest jeszcze bardziej wyraźny.

48. Stąd sędzia ocenił kwestie wynikające z zachowania skarżącego, ustalił jego winę i wymierzył mu karę. W ocenie sprawy istotne jest również, aby odnotować, że nałożona na skarżącego kara była najbardziej dotkliwą z możliwych kar na podstawie artykułu 49 ustawy o sądach. W takiej sytuacji pomieszanie ról między oskarżonym, oskarżycielem i sędzią mogło w oczywisty sposób doprowadzić do obiektywnie uzasadnionych obaw co do zgodności takiego postępowania z zasadą uświęconą tradycją, że nikt nie powinien być sędzią w swojej własnej sprawie, a w konsekwencji co do bezstronności składu orzekającego (zob. *Demicoli przeciwko Malcie*, 27 sierpnia 1991, §§ 41-42, Seria A nr 210).

49. Przedmiotowe postanowienie zostało natychmiast wykonane. Zażalenie skarżącego zostało rozpoznane dopiero po jego uwolnieniu. Stąd uchybienia proceduralne mogły zostać wyeliminowane jedynie na skutek zażalenia, a to zażalenie nie miało praktycznie żadnego wpływu na sytuację skarżącego.

50. Reasumując, Trybunał uważa, że doszło do naruszenia zasady bezstronności na podstawie zarówno obiektywnego, jak i subiektywnego testu. Doszło zatem do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 10 KONWENCJI

51. Skarżący podniósł zarzut, że przez postanowienie wymierzające mu karę umieszczenia w celi izolacyjnej zostało naruszone jego prawo do wolności wyrażania opinii. Powołał się na Artykuł 10 Konwencji, który stanowi co następuje:

“1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsięwzięciom radiowych, telewizyjnym lub kinematograficznym.

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej”.

52. Rząd stwierdził, że skarżący nie wyczerpał środków krajowych. Powinien w oparciu o Artykuł 417 Kodeksu Cywilnego ubiegać się o odszkodowanie za szkodę majątkową i niemajątkową spowodowaną wydaniem postanowienia nakładającego na niego karę umieszczenia w celi izolacyjnej na okres dwudziestu ośmiu dni.

53. Skarżący nie zgodził się z tym.

54. Odpowiednie zasady dotyczące wyczerpania środków krajowych w odniesieniu do Polski zostały określone w sprawie *Wizerkaniuk przeciwko Polsce*, nr 18990/05, §§ 38-39, 5 lipca 2011.

55. W niniejszej sprawie Rząd powołał się na Artykuł 417 Kodeksu Cywilnego jako na skuteczny środek w sytuacjach, w których naruszenie praw zagwarantowanych Konwencją wywodzi się z niezgodnych z prawem decyzji podjętych przez władze państwowe. Trybunał zauważa, że postanowienie o umieszczeniu skarżącego w celi izolacyjnej zostało uznane przez sąd apelacyjny za niezgodne z prawem po tym, jak skarżący wykonał już karę. Trybunał uznaje, że powołany środek istnieje w prawie krajowym i pozwala jednostce dochodzić odszkodowania od Skarbu Państwa na podstawie niezgodnych z prawem decyzji podjętych przez władze przy wykonywaniu władzy publicznej. Jednakże Trybunał zauważa, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego (zob. paragraf 22 powyżej) podstawę skutecznego dochodzenia roszczeń o odszkodowanie na mocy przepisów Kodeksu Cywilnego stanowi jedynie rażące i oczywiste naruszenie prawa. Nie zostało dowiedzione, a nawet wskazane, że takie oczywiste naruszenie prawa krajowego miało miejsce w sprawie skarżącego. W związku z tym Trybunał po pierwsze odnotowuje, że w postanowieniu z dnia 22 lipca 2009 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku zwrócił uwagę na spór w doktrynie dotyczący tego, czy do artykułu 49 ustawy o sądach można uciec się w sytuacji, gdy obraza sądu została dokonana na piśmie (zob. paragraf 15 powyżej). Po drugie zauważa, że w piśmie z dnia 29 września 2009 roku (zob. paragraf 19 powyżej) Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, że prowadzenie sprawy skarżącego przez sędziego nie stanowiło podstawy do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Nadto Trybunał zwraca uwagę, że Rząd nie przytoczył żadnych orzeczeń sądów krajowych wskazujących, że jednostka w sytuacji podobnej do skarżącego skutecznie uzyskuje odszkodowanie na podstawie niezgodnych z prawem działań państwa.

56. Stąd wynika, że sprzeciw Rządu musi być odrzucony.

57. Rząd wstrzymał się od składania oświadczeń dotyczących meritum skargi.

58. Trybunał odnotowuje, że ta skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Nadto zauważa, że nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. Musi być zatem uznana za dopuszczalną.

59. Jednakże Trybunał uważa, że zasadnicze kwestie podniesione przez skarżącego zostały rozpatrzone powyżej na podstawie Artykułu 6

Konwencji (zob. paragraf 48 powyżej). Nie uznaje zatem za konieczne, aby osobno zbadać, czy Artykuł 10 również został naruszony.

III. POZOSTAŁE ZARZUTY NARUSZENIA KONWENCJI

60. Wreszcie, skarżący zarzucił, że okoliczności sprawy były równoznaczne z naruszeniem Artykułu 3, 5 i 13 Konwencji.

61. Trybunał zauważa, że bieg sześciomiesięcznego terminu narzuconego w Artykule 35 ust. 1 Konwencji jest co do zasady przerywany pierwszym pismem skarżącego wskazującym zamiar złożenia skargi i dającym pewne wskazówki co do charakteru poczynionych zarzutów. W odniesieniu do zarzutów nie zawartych w pierwotnej skardze, bieg sześciomiesięcznego terminu nie jest przerywany do czasu, kiedy skarga zostanie po raz pierwszy wniesiona do organu Konwencji (zob. między innymi *Allan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (dec.), nr 48539/00).

62. Trybunał zauważa, że skarżący po raz pierwszy podniósł te zarzuty w swojej odpowiedzi na spostrzeżenia Rządu. Ta odpowiedź została wniesiona do Trybunału 25 czerwca 2011 roku, podczas gdy ostateczne krajowe orzeczenie dotyczące jego sprawy zostało wydane przez władze krajowe 22 lipca 2009 roku.

63. Wynika stąd, że ta część skargi została wniesiona po terminie i musi być odrzucona zgodnie z Artykułem 35 ust. 1 i 4 Konwencji.

IV. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

64. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

“Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie niniejszej konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

65. Skarżący domagał się kwoty 115,000 euro (EUR) z tytułu szkody majątkowej i niemajątkowej.

66. Rząd stwierdził, że to żądanie jest wygórowane.

67. Trybunał uznaje, że skarżący poniósł szkodę niemajątkową, która nie zostałaby w wystarczający sposób naprawiona przez samo stwierdzenie naruszenia Konwencji. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy oraz dokonując oceny na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu z tego tytułu kwotę 2,000 euro (EUR).

B. Koszty i wydatki

68. Skarżący nie przedstawił żadnych roszczeń w odniesieniu do kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

69. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE:

1. *Uznaje* skargę dotyczącą zarzutu braku bezstronności ze strony sądu rozpatrującego sprawę obraży sądu oraz zarzutu naruszenia wolności wyrażania opinii skarżącego za dopuszczalną, a w pozostałym zakresie za niedopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 Konwencji;
3. *Stwierdza*, że nie ma potrzeby badania osobno skargi na podstawie Artykułu 10 Konwencji;
4. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić skarżącemu w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z Artykułem 44 § 2 Konwencji, kwotę 2,000 EUR (dwa tysiące euro) w przeliczeniu na walutę pozwanego Państwa po kursie wymiany obowiązującym w dniu rozliczenia;
 - (b) że po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od powyższych kwot odsetki zwykłe według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe;
5. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i notyfikowano na piśmie w dniu 3 lipca 2012 roku, zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

David Thór Björgvinsson
Przewodniczący

Zgodnie z Artykułem 45 § 2 Konwencji oraz Regulą 74 § 2 Regulaminu Trybunału, zdanie odrębne Sędziego De Gaetano zostaje dołączone do niniejszego wyroku.

D.T.B.
T.L.E.

ZDANIE ODRĘBNE SĘDZIEGO DE GAETANO

Głosowałem tak jak większość nawet przy punkcie trzecim sentencji wyroku (t.j. że nie ma potrzeby badania osobno skargi na podstawie Artykułu 10). Jednakże dla pewności, formuła przyjęta w § 59 jest bardziej odpowiednia, kiedy test, który jest stosowany do ustalenia, czy doszło do naruszenia więcej niż jednego artykułu Konwencji, jest identyczny lub co najmniej bardzo podobny. W niniejszej sprawie test zastosowany dla celów Artykułu 6 § 1 to ten dotyczący obiektywnej i subiektywnej bezstronności sędziego. Jednakże dla celów Artykułu 10 test byłby inny *toto coelo*: naruszenie, chociaż być może konieczne w demokratycznym społeczeństwie dla zachowania powagi sądownictwa, nie było przewidziane przez prawo (zob. § 14). Wydaje się, że istnieje bardzo mało orzecznictwa lub wskazówek co do tego, kiedy formuła użyta w § 59 powinna lub nie powinna być stosowana. W braku takiego orzecznictwa lub wskazówek, decyzja Trybunału, że "nie uważa za konieczne, aby osobno zbadać", czy został naruszony jeden lub więcej przepisów Konwencji, często jawi się jako brak ścisłej sądowej logiki.